

Tutkimussuunnitelma 4.5.2011

Haminan varuskunta-alueen Rykmenttikentän (401/73/1-2) kaivaus 2011

Katja Vuoristo

Haminan Rykmenttikenttänä tunnetulle alueelle on suunniteltu uusien asuintalojen rakentamista. Alue on ollut pitkään armeijan aluetta ja pääsy alueelle tapahtuu edelleen armeijan luvalla. Paikka on toiminut harjoituskenttänä ja sen reunassa on säilynyt tiilinen provianttirakennus, joka on rakennettu noin vuonna 1780. Viimeisimmät rakennukset on rakennettu paikalle 1900-luvun alkupuolella, mutta ne ovat tuhoutuneet tai purettu paikalta ennen 1950-lukua. Alueella ei ole tiettävästi tehty tämän jälkeen isompia kaivantoja tai muita voimakkaasti maata kajoavia toimenpiteitä.

Haminan 1600-luvun vanha ruutukaava on ulottunut alueelle, mutta tuon ajan mahdollisista rakennuksista ei ole säilynyt tietoa. Sen sijaan 1700-luvun kartoista ja kirjallisista lähteistä käy ilmi, että paikalla on ollut viimeistään 1700-luvun alussa rakennuksia. Vanhin alueelta tunnettu rakennus on ollut nykyisen Rykmenttikentän keskivaiheilla sijainnut leipomo, joka on ollut kooltaan noin 10 x 20 m. Myöhemmin 1700-luvulla alueelle on rakennettu useampia venäläisten varuskuntaan liittyviä rakennuksia sekä Rjazanin puinen kirkko, jota alettiin rakentaa 1740-luvulla. Kirkko tuhoutui Haminan suurpalossa 1821. V.-P. Suhonen on tehnyt alueella koekaivauksia vuonna 2005, jolloin armeijan harjoittelualueena toimineella kentällä todettiin olevan useampien rakenteiden jäännöksiä ja kulttuurikerroksia. Vuonna 1940 pommituksissa tuhoutuneen tykkihallin kohtaa ei tuolloin tutkittu. John Lagerstedtin vuonna 2006 tekemän rakennuskantaselvityksen perusteella tykkihallin kohdalla on sijainnut useampia rakennuksia ja myös kirkko on ollut pääosin sen kohdalla. Koekaivausten ja rakennuskantaselvityksen perusteella uudisrakennusalueelta on siis odotettavissa eri-ikäisiä kulttuurikerroksia sekä rakenteita, joista vanhimmat voivat ajoittua jo 1600-luvulle. Pääosa rakenteista ajoittunee kuitenkin 1700-luvulle. On myös mahdollista, että paikalta löytyy hautoja, sillä kirkonpaikan läheltä, kaivausalueen ulkopuolelta, on löytynyt aiemmin yksi joukkohauta.

Kaivausten tarkoituksena on selvittää, miten hyvin ja mitä rakenteita alueella on säilynyt. Lisäksi pyritään selvittämään eri rakenteiden ja kulttuurikerrosten ajoitus ja suhde toisiinsa. Myös esimerkiksi kirkon muodosta saatetaan saada selvyys, sillä eri kartoissa kirkko on esitetty pohjakaavaltaan hieman erimuotoisena. Tutkimuksia ohjaa se, että alue tullaan rakentamaan ja paikalla oleva muinaisjäännös tulee tuhoutumaan. Kyseessä on siten pelastuskaivaus ja tutkimukset pitää suorittaa tietyn ajan puitteissa. Tällöin on mahdollista, että paikalla joudutaan tekemään valintoja eikä kaikkia paljastuneita rakenteita tai kulttuurikerroksia ehditä tutkimaan kokonaan.

Koekaivausten perusteella tiedetään, että ainakin harjoituskentällä on paksut (n. 1 m) täytemaakerrokset, jotka tullaan poistamaan kaivinkoneella. Myös tykkihallin betonilattia poistetaan, jotta alue saadaan tutkittua. Aikaisempien tutkimusten perusteella voidaan alueelta odottaa sekä kivi- että puurakenteita. Löydöt ovat olleet tyypillisiä historiallisen ajan asuinpaikkalöytöjä. Löytöjä ei oteta talteen poistettavista täytemaakerroksista, lukuun ottamatta mahdollisia otoksia. Selkeistä kulttuurikerroksista löydöt otetaan

kentällä talteen, mutta jälkityövaiheessa ne käydään läpi ja katsotaan, mitkä löydöt säilytetään. Poisheitettävistä löydöistä tehdään luettelot ja ainakin osa esineistä kuvataan. Konservointia vaativat esinelöydöt viedään konservoitaviksi. Löydöt ja tutkimusraportti toimitetaan Museoviraston kokoelmiin.

Kaivauksilla käytetään aluksi kaivinkonetta pintamaiden poistoon ja myöhemmin sitä käytetään tarpeen mukaan. Täytemaakerrosten poiston jälkeen kaivauksilla käytetään lapiota sekä kaivauslastaa ja tarpeen vaatiessa myös hienompia kaivausvälineitä (esim. mahdolliset haudat). Tarvittaessa käytetään myös seulaa maa-ainesten läpikäymiseen. Alueelta otetaan makrofossiilinäytteitä ja mahdollisesti myös erilaisia ajoitusnäytteitä, kuten dendronäytteitä.

Havaitut rakenteet dokumentoidaan piirtämällä niistä kartat ja valokuvaamalla sekä mittaamalla ne takymetrilla. Myös kulttuurikerrokset dokumentoidaan. Kaivausalue ja rakenteiden sijainnit sidotaan tunnettuun koordinaattijärjestelmään. Rakenteiden ja yksiköiden tiedot kirjataan ylös erillisille lomakkeille.

Kaivaukset on jaksotettu kahteen eri vaiheeseen. Tarkoituksena on suorittaa tutkimukset vaiheen 1 aikana (1 kk), mutta yllätyksiin on syytä varautua. Mm. mahdollisten ruumishautojen löytyminen alueelta saattaa viivästyttää kaivausten etenemistä. Paikkaa on myös pommitettu ja vaikka alue lieneekin tutkittu räjähteiden varalta, on aina mahdollista, että niitä voi löytyä.

Kaivaukset alkavat 5.5.2011 ja päättyvät 8.6.2011. Kaivauksenjohtajana toimii Katja Vuoristo ja apulaistutkija Eeva Pettay. Tutkimusavustajina toimivat Janne Haarala ja Tuija Väisänen. Kaikilla on kokemusta historiallisen ajan kaivauksista. Lisäksi kaivauksille on palkattu kuusi kaivajaa, jotka ovat alan opiskelijoita ja joilla on aikaisempaa kaivauskokemusta. Kaivajat aloittavat 8.5.2011. Tutkimuksista on tehty tiedote ennen kaivausten aloittamista ja sen yhteydessä on ilmoitettu puhelinnumero, josta kiinnostuneet voivat tiedustella lisää kaivausten kulusta.